

Vergelijking van migratiestromen tussen Nederland en Zweden

Elma Wobma¹⁾, Han Nicolaas¹⁾ en Annika Klintefelt²⁾

Statistieken over emigratie en immigratie tussen twee landen komen vaak slecht met elkaar overeen. Dit heeft te maken met verschillen in registratie en definities. Internationaal is er veel aandacht voor het verbeteren van de vergelijkbaarheid van migratiestromen. In dit kader hebben het CBS en het Zweedse statistiebureau hun registraties van de migratie tussen beide landen met elkaar vergeleken. Op jaarbasis blijken aanzienlijke verschillen te bestaan, die niet door definitieverschillen verklaard kunnen worden.

1. Inleiding

In theorie is de door land A gemeten immigratie vanuit land B gelijk aan de door land B gemeten emigratie naar land A. In de praktijk blijken er echter grote verschillen tussen de registraties in het zendende en ontvangende land te bestaan (Poulain et al., 2005). Deze ongelijkheid is onder meer een gevolg van verschillen in registratiesystemen en de gebruikte definities voor migratie. Ook wordt immigratie in het algemeen beter waargenomen dan emigratie, doordat emigranten zich niet altijd melden bij de autoriteiten. In tegenstelling tot immigranten – voor wie registratie een voorwaarde is om in aanmerking te komen voor bijvoorbeeld huisvesting, gezondheidszorg en sociale zekerheid – hebben emigranten weinig baat bij een afmelding. De Verenigde Naties en Eurostat werken al jaren aan harmonisatie van migratiedefinities (UN, 1998). De onlangs in werking getreden Eurostat-verordening voor migratie en internationale bescherming (Eurostat 2007) is een voorbeeld van de stappen die gezet worden op weg naar betere vergelijkbaarheid van migratiestromen tussen landen. Er zijn ook andere initiatieven, zoals het gebruik maken van immigratiegegevens van het ontvangende land om de emigratiegegevens van het zendende land te verbeteren (UNECE, 2009a, 2009b). Ook zijn er diverse bilaterale initiatieven ontplooid om de migratiestromen tussen twee landen in detail te vergelijken (bijvoorbeeld Van Agtmaal-Wobma et al., 2008).

¹⁾ Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag.

²⁾ SCB (Statistiska centralbyrån), Stockholm.

Dit artikel is een bewerking van Wobma, E., H. Nicolaas en A. Klintefelt, 2010, *Comparing International data on migration between Sweden and the Netherlands. Paper prepared for the Joint UNECE/Eurostat Work Session on Migration Statistics, Geneva, 14–16 April 2010.*

Dit artikel gaat in op de migratiestromen tussen Nederland en Zweden, de verschillen en de mogelijke verklaringen hiervoor. Beide landen hebben op registerinformatie gebaseerde bevolkingsstatistieken, zodat een goede vergelijking mogelijk is. De migratiestromen tussen Nederland en Zweden zijn de afgelopen vijf jaar toegenomen. Ongeveer 1 tot 1,5 procent van de emigranten uit Nederland vertrok in die periode naar Zweden. In de Zweedse cijfers is de emigratie naar Nederland naar verhouding ongeveer even groot.

Naar verwachting zullen er verschillen zijn tussen de gemeten migratiestromen in beide landen. Een deel van de verklaring kan liggen in verschillen in gebruikte definities in Nederland en Zweden. Ook de niet-gemelde emigratie kan een deel van de verschillen verklaren. Op basis van geboorteland worden aanvullende emigratiestromen uit de niet-gemelde emigratie vanuit Nederland naar Zweden en vice versa geschat.

2. Gegevens en methoden

De hier gebruikte gegevens zijn afkomstig van de bevolkingsstatistieken van het CBS en het Zweedse statistiebureau en worden op geaggregeerd niveau vergeleken. Eerst worden de door beide statistiebureaus gepubliceerde gegevens naast elkaar gezet. Daarna zijn de stromen herberekend met gebruikmaking van dezelfde definitie. Ten slotte zijn schattingen gemaakt voor niet-gemelde emigratie tussen de landen en worden deze stromen geanalyseerd naar geslacht, leeftijd, geboorteland en nationaliteit.

2.1 Definities van immigratie en emigratie

Voor Nederland geldt dat iemand die van plan is minimaal vier van de komende zes maanden te blijven, zich onmiddellijk na aankomst moet melden bij het gemeentelijk bevolkingsregister voor registratie als immigrant. Asielzoekers worden als immigrant beschouwd zodra ze een verblijfsvergunning hebben gekregen, of na zes maanden legaal verblijf in Nederland. Personen die Nederland verlaten en van plan zijn ten minste acht van de komende twaalf maanden in het buitenland te blijven, moeten zich bij de gemeente melden en worden als emigrant in het bevolkingsregister geregistreerd.

De Nederlandse definities wijken af van die van de Verenigde Naties en de Europese Unie, waar een (verwacht) verblijf of afwezigheid van twaalf maanden als criterium voor immi- en emigratie wordt gebruikt. In Nederland kan alleen achteraf worden bepaald of migranten aan de eis van twaalf maanden hebben voldaan. In de praktijk blijkt dat ongeveer 90 procent van alle emigranten niet binnen twaalf maanden is teruggekeerd en dus ook volgens de internationale criteria als emigrant wordt beschouwd.

In Zweden wordt een persoon met de nationaliteit van een van de Scandinavische landen als immigrant geregistreerd als hij of zij van plan is minimaal twaalf maanden in Zweden te blijven en dit meldt aan de belastingdienst. Immigranten uit andere landen moeten zich eerste melden bij de migratiedienst. EU-burgers van buiten Scandinavië hebben een 'bewijs van registratie' van de migratiedienst nodig vóór zij zich als immigrant kunnen registreren bij de belastingdienst. Niet EU-burgers moeten eerst een verblijfsvergunning hebben die minimaal een jaar geldig is.

Inwoners van Zweden die het land uitgaan en van plan zijn minimaal twaalf maanden in het buitenland te blijven, moeten zich melden bij de belastingdienst en worden daar als emigrant geregistreerd. Voor emigranten naar Denemarken of Noorwegen geldt een kortere verwachte verblijfsduur van drie tot zes maanden. In het kader van een overeenkomst (the Nordic Agreement) mogen inwoners van een van de Scandinavische landen slechts in één land geregistreerd staan. Asielzoekers worden niet beschouwd als immigranten, ongeacht hun verblijfsduur in Zweden. Zodra ze een verblijfsvergunning krijgen om ten minste één jaar in Zweden te blijven, kunnen ze zich registreren. Deze registratiedatum wordt dan beschouwd als immigratiedatum.

2.2 Niet-gemelde migratie

In Nederland wordt een geval van niet-gemelde migratie geregistreerd als een administratieve correctie, in de vorm van opneming of afvoering. Een afvoering vindt plaats als een gemeente heeft vastgesteld dat een persoon niet langer tot haar bevolking behoort, omdat het adres onbekend is of de persoon niet bereikt kan worden en waarschijnlijk het land heeft verlaten. Als een persoon eenmaal administratief verwijderd is, kan deze in principe alleen door administratieve opneming (aankomst met onbekende herkomst) of immigratie (aankomst met bekend herkomstland) weer worden opgenomen in het bevolkingsregister. Als een gemeente op verzoek van de persoon besluit hem of haar op te nemen in het register zonder dat er sprake is van geboorte, immigratie of vestiging vanuit een andere Nederlandse gemeente, wordt dit een administratieve opneming.

Het saldo van de administratieve correcties (opnemingen minus afvoeringen) gaat in Nederland dus over personen die administratief verwijderd zijn zonder daarna weer administratief te zijn opgenomen. Dit saldo wordt in de migratiestatistiek beschouwd als niet-gemelde emigratie, en als zodanig toegevoegd aan de geregisteerde emigratie. Het is echter niet helemaal zeker of het gehele saldo beschouwd kan worden als niet-gemelde emigratie. Mogelijk heeft een deel betrekking op personen die ongeregistreerd in Nederland verblijven. Het saldo correcties moet dus eigenlijk breder worden opgevat: het betreft personen die verwijderd zijn uit het bevolkingsregister zonder dat hun verblijfplaats bekend is. Deze verblijfplaats kan Nederland of het buitenland zijn.

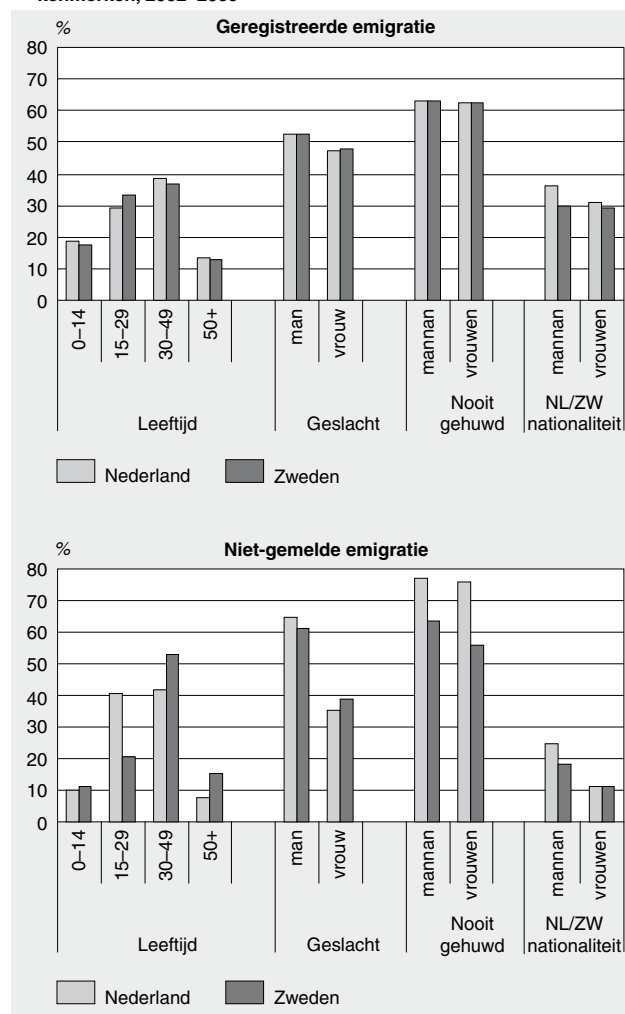
In Zweden geldt dat iemand die in de afgelopen twee jaar geen bekend adres heeft gehad maar wel het recht heeft om in Zweden te zijn, wordt geregistreerd als emigrant. In plaats van het land van bestemming wordt 'absent' inge-

vuld. Tussen 2005 en 2008 varieerde het aantal 'absenten' tussen 338 en 1892, ofwel tussen 1 en 4 procent van alle emigranten. Als een persoon geen recht meer heeft om in Zweden te verblijven, wordt hij of zij verwijderd uit het register en als emigrant aangemeld. Het land van bestemming is dan onbekend. Ook van gemelde emigranten is het land van bestemming niet altijd bekend. In totaal ging het tussen 2005 en 2008 jaarlijks om 4 tot 12 procent.

Iemand die administratief verwijderd is uit de registers maar weer opduikt, wordt geregistreerd als 'administratieve immigrant'. Alle gevallen van administratieve emigratie en immigratie worden in de officiële statistiek opgenomen, waarbij het land van bestemming of herkomst als 'absent' wordt aangemerkt.

De samenstellingen van de Zweedse en Nederlandse emigranten naar leeftijd, geslacht, burgerlijke staat en nationaliteit lijken erg op elkaar. De achtergrondkenmerken van de groepen niet-geregisteerde emigranten in beide landen laten wel opvallende verschillen zien (grafiek 1). In beide landen zijn er meer mannen dan vrouwen bij de niet-gemelde emigranten, maar in Nederland is het aandeel nooit-gehuwden en 15- tot 30-jarigen beduidend hoger.

1. Geregisteerde en niet gemelde emigratie naar demografische kenmerken, 2002-2009

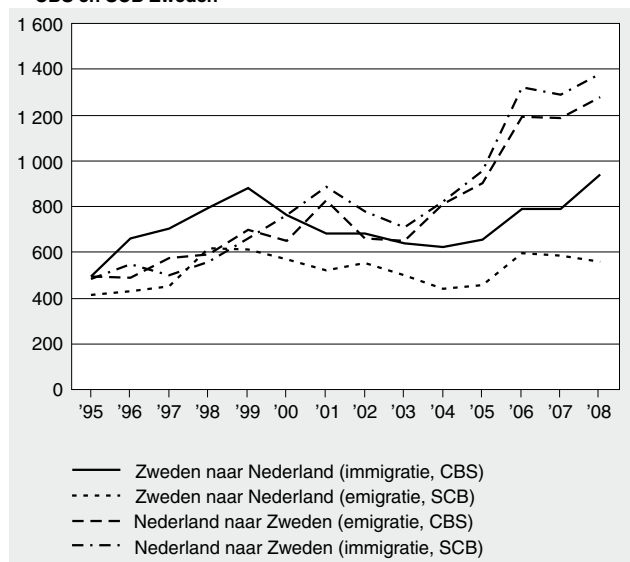

3. Vergelijking van migratiestromen tussen Nederland en Zweden

3.1 Vergelijken van gepubliceerde migratiecijfers

Eerst worden de migratiegegevens zoals gepubliceerd door de statistiebureaus van Nederland en Zweden met elkaar vergeleken (*grafiek 2*). De cijfers die beide landen hebben over de migratie van Nederland naar Zweden – emigratiecijfers van Nederland en immigratiecijfers van Zweden – liggen dicht bij elkaar. In de meeste jaren is het verschil tussen deze twee cijfers minder dan 10 procent (van het gemiddelde van de twee cijfers). Tussen de cijfers over de stroom in de andere richting – van Zweden naar Nederland – zit meer verschil, variërend van 17 tot 50 procent per jaar. Dit grotere verschil kan te maken hebben met de gehanteerde termijnen in de definities in beide landen: de vier maanden in de Nederlandse definitie van immigratie ligt verder van de termijn van twaalf maanden in de Zweedse migratiedefinitie dan de acht maanden die Nederland voor emigratie hanteert.

2. Migratiestromen tussen Nederland en Zweden, gepubliceerd door CBS en SCB Zweden

3.2 Vergelijken van migratiecijfers met twaalfmaands criterium

Om het effect van de verschillende termijnen in de definities te bekijken, zijn de Nederlandse migratiecijfers herberekend: op ex-post basis is bepaald hoeveel migranten ten minste twaalf maanden in Nederland dan wel in Zweden zijn gebleven. Hieruit blijkt dat bijna 6 procent van de emigranten naar Zweden binnen twaalf maanden is teruggekeerd naar Nederland en dus volgens internationale criteria geen emigrant is. Ongeveer 15 procent van de immigranten uit Zweden bleef minder dan twaalf maanden in Nederland.

Na deze herberekening wijken de cijfers voor de migratiestroom van Nederland naar Zweden, dus de Nederlandse

emigratiecijfers en Zweedse immigratiecijfers, juist nog iets verder van elkaar af dan daarvoor. De cijfers voor de migratiestroom van Zweden naar Nederland – waar het grootste verschil in definitie bestond – zijn wel iets dicht bij elkaar komen te liggen. Er zijn echter nog steeds verschillen en fluctuaties op jaarbasis. Hierbij zal niet-gemelde migratie een rol spelen. Door het toevoegen van geschatte emigratie naar Zweden uit de niet-gemelde emigratie, zullen de emigratiecijfers hoger liggen en dus meer in de buurt van de Zweedse immigratiecijfers komen. Hetzelfde geldt voor de Zweedse emigratiecijfers.

3.3 Bijschatting van niet-gemelde emigratie naar Zweden en Nederland

Om een completer beeld te krijgen van de emigratie naar Zweden zijn schattingen gemaakt voor het toedelen van de netto administratieve correcties aan bestemmingsland Zweden. Migrantenstromen kennen een sterke concentratie naar geboorteland van de migrant: de meerderheid van de emigranten naar Zweden is daar geboren. De verdeling naar geboorteland in de emigratie wordt als basis gebruikt voor de schatting uit de niet-gemelde emigratie. Hierbij veronderstellen we dat de verdeling naar geboorteland in de gemelde en niet-gemelde migratie gelijk is. Als bijvoorbeeld 1 procent van de gemelde emigranten Zweden als bestemming heeft, dan veronderstellen we dat datzelfde percentage van de niet-gemelde emigranten ook naar Zweden is vertrokken.

Deze berekeningen zijn gemaakt voor de jaren 1995 tot en met 2008. *Staat 1* laat een voorbeeld zien voor het jaar 2005. Op basis van de schatting zijn 287 niet-gemelde emigranten naar Zweden vertrokken. Dit is bijna een derde van de gemelde emigratie, die in dat jaar 901 bedroeg. De resultaten voor alle jaren zijn vermeld in *staat 2*. Hierin is het (negatieve) saldo van administratieve correcties als absoluut getal weergegeven. Tussen 1995 en 2008 varieert het aandeel bijgeschatte emigratie naar Zweden tussen 17 en 36 procent van de gemelde migratie. De laatste jaren is het aandeel iets afgenomen. Gemiddeld over deze periode is het 24 procent. Dit is iets lager dan het aandeel voor alle bestemmingslanden, dat vrij stabiel is gebleven.

Bij deze schattingsmethode wordt verondersteld dat het hele saldo administratieve correcties betrekking heeft op emigratie. Zoals eerder beschreven kan een gedeelte echter ook personen betreffen die nog in Nederland zijn. De bijschattingen van de emigratie moeten dan ook worden gezien als bovengrens.

Op dezelfde wijze is de niet-gemelde emigratie van Zweden naar Nederland bijgeschat (*staat 3*). De omvang van de bijschatting is hier kleiner, gemiddeld 8 procent over de jaren 1995–2008.

De bijgeschatte cijfers uit de niet-gemelde emigratie worden opgeteld bij de bekende emigratie van Nederland naar Zweden. In *grafiek 3* zijn daarnaast de gepubliceerde en de naar twaalf maanden herberekende emigratiecijfers uitgezet. Het blijkt dat de gepubliceerde emigratiecijfers voor de meeste jaren het best overeenkomen met de immigratiecijfers van het Zweedse statistiebureau. De aanpassingen

Staat 1
Schatting van niet gemelde emigratie van Nederland naar Zweden op basis van emigratie naar Zweden naar geboorteland, 2005

Geboorteland	Geregistreerde emigratie			(Geschatte) niet-gemelde emigratie		
	totaal	waarvan naar Zweden		totaal	waarvan naar Zweden	
		absoluut	%		absoluut (berekend)	%
Nederland	45 291	571	1,3	8 438	106	1,3
Duitsland	3 256	10	0,3	1 096	3	0,3
Verenigd Koninkrijk	2 151	8	0,4	1 479	6	0,4
Turkije	1 565	7	0,4	1 307	6	0,4
België	1 313	6	0,5	313	1	0,5
Voormalig Joegoslavië	851	10	1,2	688	8	1,2
Irak	845	23	2,7	811	22	2,7
China	711	4	0,6	1 134	6	0,6
Afghanistan	535	4	0,7	614	5	0,7
Zweden	280	199	71,1	95	68	71,1
Iran	278	4	1,4	519	7	1,4
Overige landen	26 323	55	0,2	19 832	48	0,2
Totaal	83 399	901	1,1	36 326	287	0,8

Staat 2
Emigratie uit Nederland naar land van bestemming

	Alle landen				Zweden			
	Geregistreerde (gemelde) emigratie	Saldo administratieve correcties (niet gemelde emigratie)	Totale emigratie	Aandeel niet gemelde emigratie in totale emigratie (%)	Geregistreerde (gemelde) emigratie	Schatting niet gemelde emigratie	Totale emigratie	Aandeel niet gemelde emigratie in totale emigratie (%)
1995	63 313	18 874	82 187	23,0	494	138	632	21,8
1996	65 318	26 620	91 938	29,0	491	159	650	24,5
1997	62 206	19 755	81 961	24,1	572	138	710	19,4
1998	60 433	18 848	79 281	23,8	592	198	790	25,1
1999	59 013	19 756	78 769	25,1	698	184	882	20,9
2000	61 201	17 776	78 977	22,5	651	188	839	22,4
2001	63 318	19 248	82 566	23,3	826	228	1 054	21,6
2002	66 728	30 190	96 918	31,2	659	371	1 030	36,0
2003	68 885	35 946	104 831	34,3	648	311	959	32,4
2004	75 049	35 186	110 235	31,9	809	305	1 114	27,4
2005	83 399	36 326	119 725	30,3	901	287	1 188	24,2
2006	91 028	41 442	132 470	31,3	1 194	424	1 618	26,2
2007	91 287	31 289	122 576	25,5	1 189	314	1 503	20,9
2008	90 067	27 712	117 779	23,5	1 280	255	1 535	16,6
1995–2008	1 001 245	378 968	1 380 213	27,5	11 004	3 500	14 504	24,1

Staat 3
Emigratie van Zweden naar Nederland

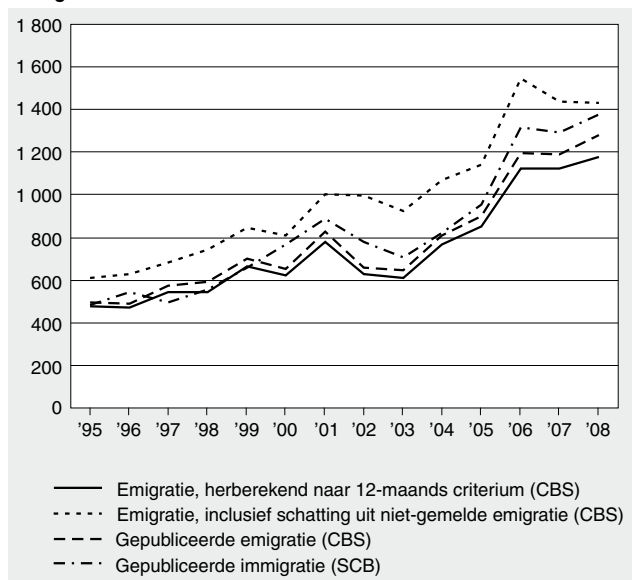
	Geregistreerde (gemelde) emigratie	Schatting niet gemelde emigratie	Totale emigratie	Aandeel niet gemelde emigratie in totale emigratie (%)
1995	415	37	452	8,1
1996	431	38	469	8,1
1997	452	40	492	8,1
1998	615	54	669	8,1
1999	610	54	664	8,1
2000	571	34	605	5,6
2001	521	26	547	4,7
2002	551	45	596	7,6
2003	499	49	548	8,9
2004	440	42	482	8,7
2005	457	39	496	7,8
2006	598	67	665	10,0
2007	584	74	658	11,2
2008	556	47	603	7,7
1995–2008	7 300	644	7 944	8,1

naar definitie noch de bijschatting heeft de vergelijkbaarheid dus vergroot.

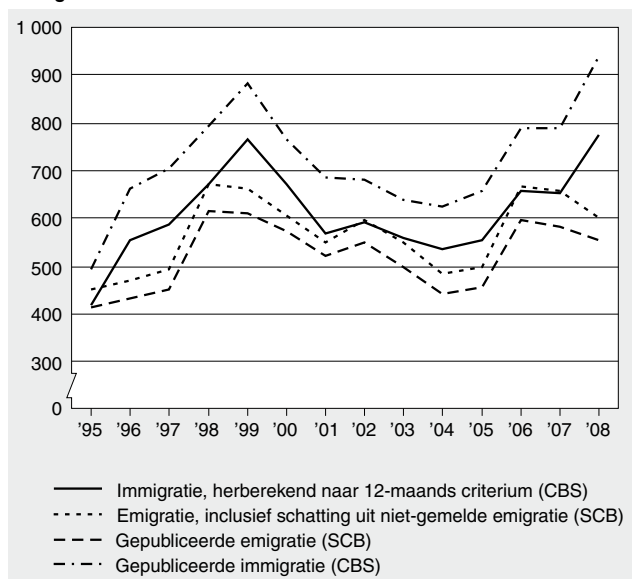
De vergelijkbaarheid van de Zweedse cijfers over emigratie naar Nederland met de Nederlandse cijfers over immigratie

vanuit Zweden is wel verbeterd. Zowel de herberekening naar twaalf maanden als de bijschatting voor niet-gemelde emigratie had een positief effect op de vergelijkbaarheid (*grafiek 4*).

3. Migratiestroom van Nederland naar Zweden

4. Migratiestroom van Zweden naar Nederland

4. Conclusie

Vergelijking van de cijfers over migratie tussen Nederland en Zweden, twee landen met goede bevolkingsregisters, laat aanzienlijke verschillen zien. De gegevens over de migratiestromen van Nederland naar Zweden, gemeten als emigratie door Nederland en als immigratie door Zweden, lijken meer op elkaar dan die van de stroom in de andere richting. Definitieverschillen blijken maar een klein deel van de verklaring te vormen: aanpassing van de Nederlandse

migratiegegevens aan het twaalf-maands criterium leidt tot een kleine verbetering in de vergelijkbaarheid van de Nederlandse immigratie en de Zweedse emigratie, maar tot een kleine verslechtering in de overeenkomst tussen de Nederlandse emigratie- en de Zweedse immigratiecijfers. Hetzelfde geldt voor de bijschatting met niet-gemelde registratie.

Na deze analyses en bewerkingen met geaggregeerde gegevens zou vergelijking op microniveau beter kunnen bijdragen aan verklaringen voor de gevonden verschillen. Door vergelijking op persoonsniveau zou bijvoorbeeld achterhaald kunnen worden of immigranten in Zweden zich niet als emigrant in Nederland hebben gemeld. Dit is een belangrijke volgende stap in de samenwerking tussen de beide statistiebureaus, die echter voornamelijk op bezwaren van privacy stuit.

Literatuur

Agtsmaal-Wobma, E. van, H. Nicolaas en M. Poulain, 2008, Comparing international migration flows between sending and receiving countries: lessons of a recent cooperation between Belgium and the Netherlands. Invited paper presented at the Joint UNECE/Eurostat Work Session on Migration Statistics, Geneva, 3–5 March 2008.

Eurostat, 2007, Regulation (EC) no. 862/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on Community statistics on migration and international protection. Eurostat, Luxemburg.

Poulain, M., N. Perrin and A. Singleton (eds.), 2005, THESIM: Towards Harmonised European Statistics on International Migration. Presses Universitaires de Louvain, Louvain-la-Neuve.

UN, 1998, Recommendations on statistics of international migration. Revision 1, Statistical papers, Series M, No. 58, Rev.1. United Nations, New York.

UNECE, 2009a, Guidelines on the use and dissemination of data on international immigration to facilitate their use to improve emigration data of sending countries. Conference of European Statisticians, 57th plenary session, Geneva, 8–10 June 2009, ECE/CES/2009/10.

UNECE, 2009b, Data exchange exercise to assess the feasibility of using immigration data of destination countries to improve emigration estimates of countries of origin. Conference of European Statisticians, 57th plenary session, Geneva, 8–10 June 2009, ECE/CES/2009/11.